

Nesnáze s učiteli

na vaší fakultě architektury plynou po mém z toho, že tato fakulta nesprávně jest přiřazena k vysoké škole technické. Architektura jest *umění* a měla by býti přiřazena jedině k vysoké škole *umění výtvarných*.

Architekturná tvorba předpokládá sice mnoho vědomostí, ale vědomosti ty musí býti zhodnoceny duchem opravdu tvůrčím: musí sloužit *tvorbě*, ne eklekticismu anebo kopírování starých vzorů.

Při *umění* pokládám za důležité, aby si žák učitele svého *volil*, aby mu nebyl vnucován. Jen učitel, jehož silná tvůrčí osobnost žákovi imponuje a jej k sobě přitahuje, může jej něčemu naučiti.

Proto nebyl bych od toho, aby zástupcům žáků bylo přiznáno hlasovací právo při volbě nových učitelů sborem profesorským. Zástupci žáků (representující aspoň dvě třetiny posluchačstva toho kterého odboru) měli by právo navrhnouti své kandidáty stolic učitelských, různé od kandidátů sboru profesorského.

Ministr vyučování nebo lépe: prezident republiky mohl by se pak rozhodnouti pro kandidáty sboru profesorského nebo žáků, nebo vybíratí od případu k případu z těch neb oněch. Některá stolice mohla by se po případě obsaditi dvojmo.

Kandidatura Nobelovy ceny

Vážený pane redaktore, na Váš laskavý dotaz odpovídám takto:

Ad 1. Jako český kandidát pro literární cenu Nobelovu může býti vážně navrhován *jedině Otakar Březina*. Jeho dílo jest tvořivé ve vlastním smyslu slova: obrací se k budoucnosti a nese v sobě její žej. V něm z hlubin české duše, po prvé po staletích zase, dostalo se charakteristické, umělecky i lidsky významné odpovědi nejmučivějším otázkám přítomnosti. Česká duše, po věcích zase, hovoří s duší světovou a dialog ten, uznávají již dnes vzdělání cizinci a budou to uznávatí více a více, náleží k nejkrásnějším a nejvznešenějším divadlům dneška.

Ad 2. Rozhodnutí t. zv. kulturního výboru pokládám i za málo taktní. Musilo a mělo předvídati, že vyvolá odpor v literární a básnické veřejnosti nejen české, nýbrž i evropské, a nemělo činiti jeho bleskovodem muže i spisovatele tak ušlechtilého a úctyhodného, jako jest Alois Jirásek.

V Praze dne 10. ledna 1921.

Zvrácená kritika

V příloze věřejších Národních listů kritikuje p. Vladimír List mou novelu *Dílo člověkovu* — mimochodem řečeno: *čtrnáct* měsíců po jejím otisknutí — způsobem, jak pravá kritika vypadatí nesmí a nemůže.

V mé novele velkopřumyslíník Ivan Herdan, zlomený neštěstími osobními, *stařec pološilný, těžce nemocný a na život roztrpčený*, učtuje si své dílo životní a dochází k tomu, že jen z části bylo vpravdě dílem jeho, z větší části že bylo jen šťastným vykořistěním vnějších okolností, jako přírodního bohatství, konjunktur světového trhu, povolného, neuvědomělého lidského materiálu dělnického atd. Práví, že bylo výsledkem šťastné náhody, populárně mluveno, v tom smyslu, že „*i jiní průměrně rozumní a vzdělání*“ odborníci dovedli by jich stejně dobře využít jako on, geniální a nadprůměrný technik Ivan Herdan.

Z toho vysoukal si p. Vladimír List toto paušální obvinění: Vítě moderního českého spisovatele! Jaký žalostný zaostalý tvor to je! On myslí, že veliké průmyslové podniky vznikají náhodou! Že vznikají samy sebou a rostou samy sebou! Že náhoda se o to postará. Že stačí, aby kterýkoli hlupák sedl si do ředitelny a kolem něho náhoda za několik let vystaví celé průmyslové město a vlije mu do *wertheimek* celé proudy zlata a bankovek!

A po této první nepravdivé *generalisaci* hned druhá: ještě širší a ještě paušálnější.

Ano, tak se lichotí ulici, podporují se a tvoří populární předsudky! Jakkak si má vážit národ individuálního podnikání, silných „kapitánů průmyslu“, velikých dobyvatelů přírody a hmoty, organisátorů sil přírodních, když jest odchován takovou literaturou! Moderní český spisovatel jest znemravňovatel národa! A lépe by mu bylo, aby mu byl žernov osličí zavěšen na krk a on i s ním byl uvržen do hlubokosti mořských.

Pan Vladimír List jest pán, jak vidět, nesmírně zdvořilý a taktní; jeho zdvořilosti vyrovná se jen již síla jeho soudnosti.

Pan Vladimír List nemá sám vzdělanosti a taktu srdce ani tolik, kolik jich má nejprostší čtenář z lidu, poslední z nejposlednějších. Ten ví, že čte *báseň*, a ne novinářský článek nebo traktát; ví, že čte o *určitém* jedinci, který soudí z *určitých* životních zkušeností a podmínek své dílo, a že co usuzuje o něm, *nemá platnosti obecné*, nýbrž jen individuální. Básník, to cítí i nejprostší nezkažený čtenář, má jediný úkol: vztýčiti před tebou *určitou, jedinečnou, konkrétnou* bytost lidskou, dýšící, žijící, cítící, trpící a bojující svůj lidský boj a úděl — nic víc, nic méně.

A to jsem učinil i já.

Opakují: *těžce nemocný, pološilný stařec, roztrpčený na život*, přehlíží a vykládá své životní dílo. Bude je vykládati objektivně, správně a přesně? *Jistě ne!* Ale i kdybych přijal výklad Herdanův, neplynou z něho nikterak závěry p. Listovy.

Je Herdan nějaký hlupák nebo obmezenec, aby směl p. List napsat: „*To dovede každý, jen třeba si sednouti do ředitelny*“? Naopak: já podnikatele Herdana líčil jako *člověka geniálního, vyzbrojeného nejlepšími odbornými vědomostmi a zkušenostmi, který miloval své dílo nade všechno, staral se o ně s vášnivou láskou, věnoval a obětoval*